

Minnisblað

Viðtakandi	Efnahags- og viðskiptanefnd	Dagsetning	15. maí 2024
Sendandi	Fjármála- og efnahagsráðuneytið	Málsnúmer	FJR24030054

Frumvarp til laga um breytingu á lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997 (fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða).

I. Inngangur

Í minnisblaði þessu er að finna viðbrögð fjármála- og efnahagsráðuneytisins við helstu athugasemdum sem bárust í umsögnum til efnahags- og viðskiptanefndar vegna frumvarps til laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997, fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða (Þskj. 1317 – 880. mál).

Alls bárust þrjár umsagnir vegna frumvarpsins, frá Hagsmunasamtökum heimilanna, Landssamtökum lífeyrissjóða og ÖBÍ. Þær athugasemdir sem koma fram í umsögnum Hagsmunasamtökum heimilanna og ÖBÍ komu jafnframt fram á fyrri stigum þessa máls. Greining ráðuneytisins á þeim leiddi ekki til breytinga á frumvarpinu og er vísað til umfjöllunar í samráðskafla frumvarpsins vegna afstöðu til þeirra.

II. Meginefni frumvarpsins

Frumvarpið felur í sér tillögur að rýmkun á heimildum lífeyrissjóða til fjárfestinga í leigufélögum. Í því er lagt til að kveðið verði á um sérstaka heimild fyrir lífeyrissjóði til að binda allt að 5% heildareigna í hlutabréfum og skuldabréfum, sem ekki eru skráð á skipulegum verðbréfmarkaði, útgefnum af félögum sem hafa þá meginstarfsemi að leigja út íbúðarhúsnæði til einstaklinga til langs tíma. Jafnframt er í frumvarpinu að finna tillögu um, að hverjum og einum lífeyrissjóði verði heimilað að eiga stærri hlut en 20% í hverju leigufélagi sem hefur það að meginstarfsemi að leigja út íbúðarhúsnæði til langs tíma til einstaklinga. Þó er gert að skilyrði að hlutur lífeyrissjóðs megi ekki vera stærri en 50% í slíku félagi. Vísað er til greinargerðar frumvarpsins varðandi tilefni og nauðsyn lagabreytinganna og samantekt á meginefni frumvarpsins.

III. Viðbrögð við umsögnum sem bárust efnahags- og viðskiptanefnd

Hagsmunasamtök heimilanna.

Samtökin telja í umsögn sinni að tillögur um að lífeyrissjóði verði heimilt að binda 5% heildareigna í hlutabréfum og skuldabréfum útgefnum óþarflega lágt hlutfall. Þá greinir að komi fram óskir frá lífeyrissjóðum um að hlutfallið verði hækkað styðji samtökin þær.

Í greinargerðinni kemur fram að fjárfestingar í leiguhúsnæði fyrir einstaklinga séu heimilar í gildandi reglum um fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða. Slíkar fjárfestingar flokkast hins vegar í sama flokk og aðrar óskráðar fjárfestingar sjóðanna þar sem möguleikar til ávöxtunar eru almennt meiri en fjárfestingar lífeyrissjóða í fasteignaverkefnum sem búa við nokkuð stöðugt sjóðstreymi. Fjárfestingar í óskráðum leigufélögum eru því í eins konar samkeppni við ýmsa aðra fjárfestingarkosti lífeyrissjóða sem ekki eru skráðir á skipulegan markað. Heimild

Lífeyrissjóða til þess fjárfestingarkosts sem frumvarpið kveður á um er því hærra en 5% af heildareignum lífeyrissjóða þar sem gildandi heimild lífeyrissjóða til að fjárfesta í fjármálagerningum sem eru ekki skráðir á skipulagðan markað nemur allt að 20% af heildareignum sjóða. Loks er rétt að benda á að 5% hlutfall af heildareignum lífeyrissjóða til fjárfestingar í ákveðnum óskráðum fjármálagerningum útgefnum af félögum sem hafa þá meginstarfsemi að leigja út íbúðarhúsnæði til einstaklinga til langs tíma nemur samtals um 360 milljörðum króna í árslok 2023.

Líkt og áður greinir kom athugasemd samtakanna fram á fyrri stigum þessa máls og leiddi greining ráðuneytisins ekki til breytinga á frumvarpinu. Þá komu ekki fram óskir frá lífeyrissjóðum um hækkun á hlutfallinu. Með vísan til ofangreinds er afstaða ráðuneytisins til athugasemdar samtakanna óbreytt.

ÖBÍ

Í umsögn réttindasamtakanna greinir að íslenskur leigumarkaður sé frábrugðinn leigumörkuðum flestra OECD-ríkja þar sem meiri hluti leigjenda héraðs leigi af einstaklingum á almennum markaði en ekki af hinu opinbera eða leigufélögum. Sú staðreynd vegi þungt þegar horft sé til fjölda skammtímaleigusamninga, skorts á fyrirsjáanleika á þróun leiguverðs og óstöðugleika á leigumarkaði. Í umsögn réttindasamtakanna er lögð áhersla á að leigufélög á vegum lífeyrissjóða endurspegli samfélagslega fjölbreytni meðal leigjenda hjá sér. Þá leggja samtökin til að ráðherra setji reglugerð um samfélagslega ábyrgð lífeyrissjóða með virkan eignarhluta í félögum sem leigja íbúðarhúsnæði til einstaklinga í langtímaleigu, verði frumvarpið að lögum. Samtökin benda á að meiri hluti íbúðarhúsnæðis á Íslandi sé óaðgengilegt fötluðu fólki og að í reglugerðinni væri unnt að kveða á um um algilda hönnun leigueigna og aðgengi.

Ábendingar samtakanna eru samhljóða þeim sem fram komu á fyrri stigum málsins og reifaðar eru í samráðskafla frumvarpsins. Í tilefni af þeim vekur ráðuneytið athygli á að samfélagsleg ábyrgð hefur undafarin ár verið til umræðu innan lífeyrissjóðakerfisins og að mikill áhugi virðist vera meðal lífeyrissjóða á málefnum. Lífeyrissjóðirnir eru meðvitaðir um að nútíma stjórnarhættir þurfa að standast kröfur um sátt við umhverfi og samfélag. Þá má að loks nefna að fyrirhuguð innleiðing á svokallaðri CSRD tilskipun, sem innleiðir sjálfbærni í ársreikninga félaga, kann að leiða til breytingar á ákvæðum laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, m.a. að því er varðar upplýsingagjöf stjórnar sjóða um umhverfis- og samfélagsmál, þar með talið stefnu lífeyrissjóða í mannréttindamálum.

Landssamtök lífeyrissjóða

Samtökin fagna í umsögn sinn að áform séu uppi um að rýmka fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða. Þá er áréttuð sú afstaða samtakanna að mikilvægt sé að hafin verði vinna sem fyrst við að yfirfara með heildstæðum hætti fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða. Ráðuneytið telur ekki tilefni til að taka sérstaka afstöðu til þess sem fram kemur í umsögn Landssamtaka lífeyrissjóða en bendir á að áætlað er að starfshópur um grænbók um lífeyriskerfið sem skipaður var vorið 2023 skili drögum að grænbók síðar á árinu 2024.